

MOĞOLİSTAN

BİLGİ NOTU

ŐUBAT 2021

EKONOMİK ARAŐTIRMALAR

arastirma@deik.org.tr

MOĞOLİSTAN GÜNCEL VERİLER

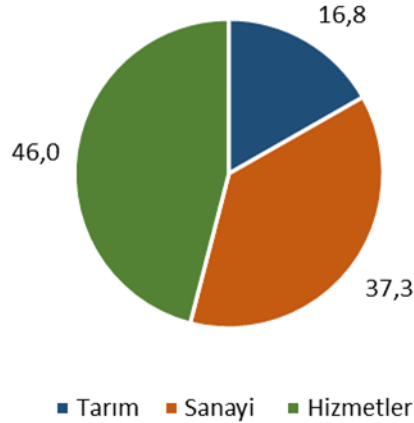
GÖSTERGE	DEĞER	2018	2019	2020
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	13,1	13,9	13,4
Büyüme	%	7,2	5,1	-2,0
Nüfus	Milyon Kişi	3,2	3,3	3,4
Kişi Başı Gelir	USD	4.057	4.202	3.990
Enflasyon	%	8,2	5,2	4,5
İşsizlik Oranı	%	7,8	10	12
Cari Denge / GSYH	%	-16,8	-15,6	-12,3
Bütçe Dengesi / GSYH	%	3,0	0,9	-11,5
İhracat	Milyar USD	7,0	7,6	7,5*
İthalat	Milyar USD	5,9	6,1	5,3*

Kaynak: IMF Küresel Ekonomik Görünüm Ekim 2020, Trademap *Moğolistan İstatistik Ofisi, Ocak 2021

1. MOĞOLİSTAN EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Moğolistan ekonomisinin sektörel dağılımı şu şekildedir:

Sektörlerin GSYH Payları (%)

Kaynak: Moğolistan Ulusal İstatistik Ofisi, 2020

Asya'nın orta ve kuzeyinde bulunan Moğolistan'ın coğrafi büyüklüğü orta Avrupa kadardır. Buna karşın, nüfusun üçte birinin başkent Ulan Batur'da yaşadığı ülke dünyada yoğunluk bakımından nüfusun en az olduğu ülkelerden biridir.

Cengiz Han'ın kurduğu imparatorluk yıkıldıktan sonra 17. Yüzyıldan itibaren Çin'in kolonisi olan ülke I. Dünya Savaşı'ndan sonra politik ve siyasi olarak Sovyet Rusya rejimini takip etmiştir. Sovyetlerin yıkılmasından sonra, çok partili döneme girilmiş; ekonomide liberalleşme çabaları başlamıştır.

Ülkede bulunan üç büyük dağ (Altay, Hangay ve Hentiy) arasındaki havzalarda hayvancılık (özellikle koyun, keçi, sığır, at ve deve) yapılmaktadır. 20. Yüzyılın başında ekonominin sürükleyicisi olan tarım sektörünün milli gelirdeki payı 2020 yılında %16,8'e kadar gerilemiştir. Sektörün, istihdamdaki payı ise %24 civarındadır.

Ülkede kaşmir kumaş üretimi yoğun olarak gerçekleşmekte olup Çin ile dünyadaki üretimin %75'ini bu iki ülke yapmaktadır. Öte yandan, iklim koşulları nedeniyle tahıl üretimi düşük seyretmektedir.

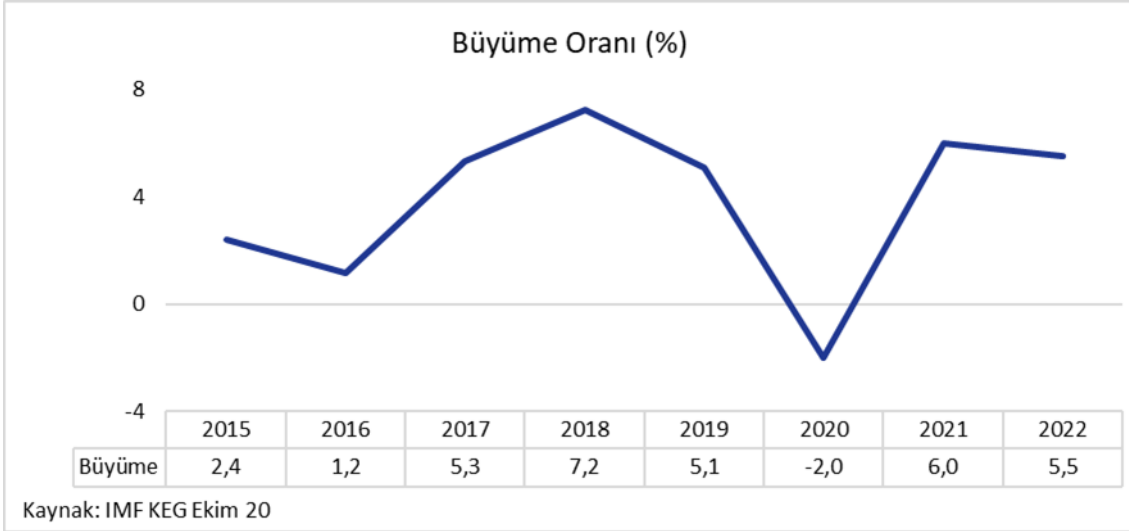
1960'lardan itibaren tarım sektörünün payını azaltmak ve mineral kaynaklarını kullanmak için gerçekleştirilen politikaların etkisiyle madencilik sektörü gelişmiştir. Moskova'yı Pekin (Beijing)'e bağlayan Trans-Moğolistan Demiryolu hattı madenlere yakın kurulan endüstri bölgelerinden geçmektedir.

Altın, bakır ve kömür madenlerinin bulunduğu ülkede madenciliğin milli gelirdeki payı %22'dir. Ayrıca, florit mineralinde dünya keşfedilmiş rezervlerin %7'si Meksika ve Kanada'dan sonra üçüncü sıradadır. 2019 yılı verilerine göre, kömür ihracatı tüm ihracatın yarısı seviyesindedir. Ülkede sınırlı da olsa petrol üretimi yapılmakta, rafine edilmesi için Çin'e ihraç edilmektedir. Bakır madeni ise ham olarak ihraç edilmektedir.

Sanayide gıda sektöründe üretim imalat sanayinde üretimin %40'a yakındır. İçecek, tekstil ve hazır giyim sektörü öne çıkmaktadır.

2010 ile 2014 döneminde ortalama %11 genişleyen ekonomide emtia fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle büyüme 2016 yılında %1,2'ye kadar gerilemiştir. Ulaştırma sektörünün 3,4 puan katkı verdiği 2017 yılında %5,3 büyümüştür. 2018 yılında madencilik sektöründeki toparlanmanın etkisiyle ekonomik büyüme %7,2'ye yükselmiştir. 2019 yılında ise madenciliğin önceki yıla göre ılımlı daralmasıyla ekonomi %5,1 büyümüştür.

2020 yılının ilk çeyreğinde %10,7, ilk yarısında ise %9,7 daralmıştır. Üçüncü çeyrekte bir önceki çeyreğe göre %4 genişleyerek toparlanma gözlense de Moğolistan 2020 yılını %5,3 küçülerek kapatmıştır. Ekim 2020 IMF tahmini bu oranın %2 olacağı yönündeydi.

2. MOĞOLİSTAN BÜTÇE DENGESİ

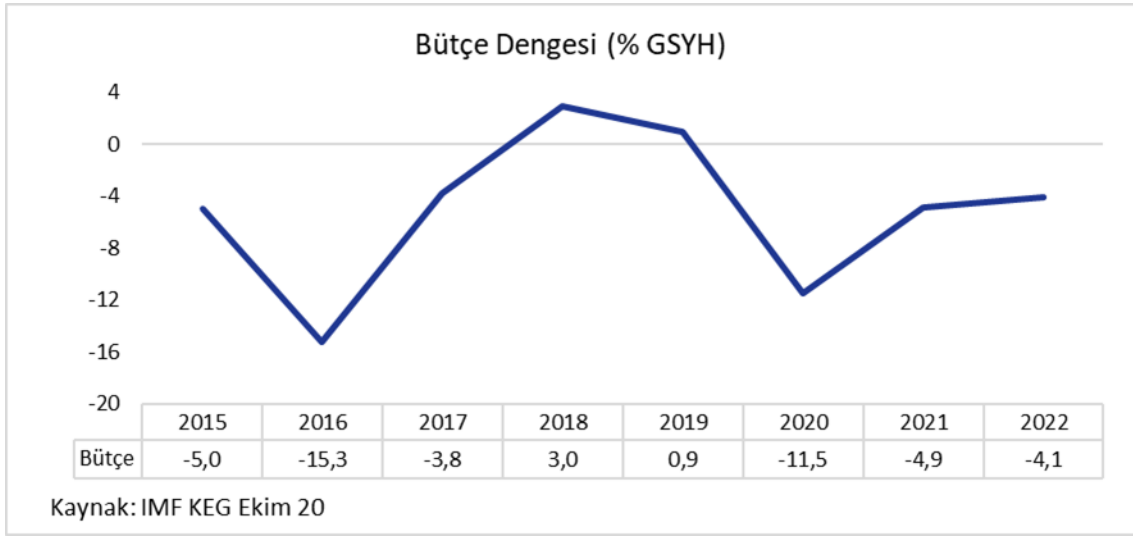
2016 yılında Moğolistan ekonomisindeki yavaşlama, yerel kurun neredeyse yarı yarıya değer kaybı, bakır fiyatlarının düşük seyri ve oluşan istikrarsızlık ortamı bütçe açığının yükselmesine neden olmuştur.

2016 yılında faiz ödemeleri kurun da etkisiyle bir önceki yıla göre %35 artmış, gelirlerdeki yükseliş ise oldukça ılımlı gerçekleşmiştir.

GSYH cinsinden %15'lere kadar yükselen bütçe açığı takip eden yıllarda KDV gelirlerindeki yükseliş ile 2017 yılında %4'ün altında gerilemiş, 2018 yılında ise bütçe GSYH cinsinden %3 fazla vermiştir.

2016 yılında 2019 yılına kadar, Mongol tugrikinin Amerikan doları karşısında sürekli değer kaybetmiş; buna karşın, 2019 yılında faiz ödemeleri 2016'dan daha düşük gerçekleşmiştir. Öte yandan, maaşların artmasıyla kamu harcamaları yükselmiş bu durum, 2019 yılında bütçe fazlasının %1'in altına gerilemesine neden olmuştur.

2020 yılında salgın ile kamu harcamaları %20 yükselirken kamu gelirleri %15 düşmüştür. Böylelikle, bütçe açığı 3,5 trilyon tugrik (GSYH cinsinden %9-10 arası) olmuştur. 2021 yılında bu oranın %5 bandına düşeceği öngörülmektedir.

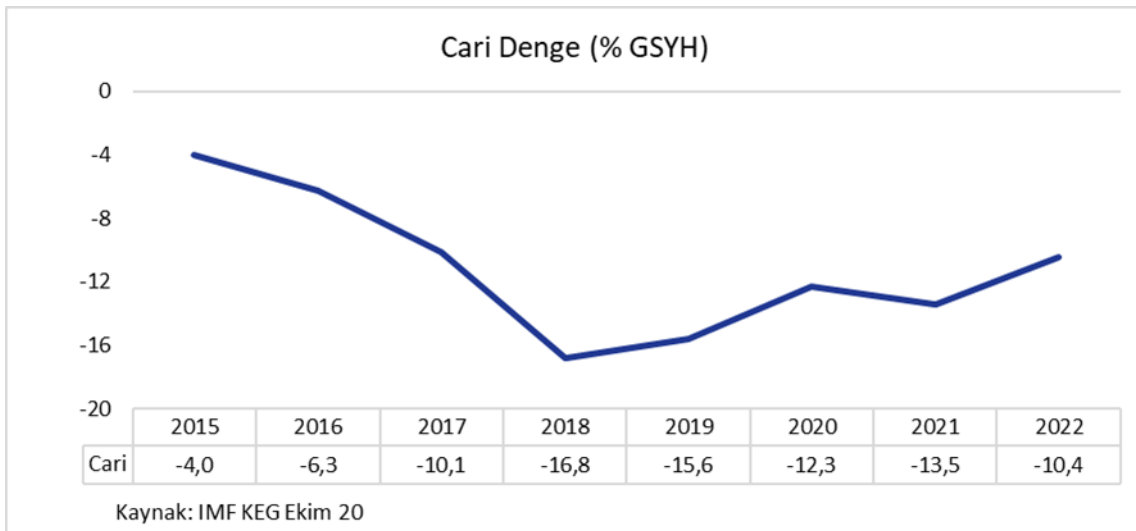
3. MOĞOLİSTAN CARİ DENGESİ

Moğolistan ekonomisi genellikle cari açık vermektedir. Sovyetler Birliği rejiminden aldığı borçların etkisiyle yüksek borcu olan ülkede 2011 yılında GSYH cinsinden cari açık %26,5'e kadar yükselmiştir.

Cari dengede birincil gelirdeki açık etkili olurken dış ticaret dengesi 2017 yılında fazla vermesine karşın cari açığıdaki yükselişi engelleyememiştir. 2016 yılı özelinde Rusya Moğolistan'dan alacağından vazgeçmesiyle cari açık 700 milyon USD'ye kadar düşerken 2018-2019 döneminde %15 seviyelerini yeniden yakalmıştır.

Resmi verilere göre, 2020 yılında dış ticaret fazlasının 1,7 milyar USD olduğu ülkede hizmet açığı 1,4 milyar USD, birincil gelir dengesindeki açık ise 1,2 milyar USD civarındadır. Böylelikle, 2019 yılında 2,2 milyar USD civarında olan cari açık 2020 yılında 433 milyon USD (GSYH cinsinden %3-4 arası) seviyesine kadar gerilemiştir.

IMF Ekim ayı tahminlerine göre, Moğolistan'ın 2020'de %12,3 açık vereceği öngörülürken 2021 yılında bu oranın %13,5'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

4. MOĞOLİSTAN SWOT ANALİZİ (FİTCH)

Güçlü Yönleri:

Moğolistan'ın önemli emtialardan oluşan bol rezervlerinin uzun vadede güçlü ekonomik büyümeyi sağlamak için yardımcı olacağı öngörülmektedir.

Zayıf Yönleri:

Bankacılık sektörünün varlık kalitesinin düşük olması ve tükenmiş sermaye tabana sahip olması risk oluşturmaktadır. Hükümetin reform ve desteğiyle güçlü bir bankacılık sektörü oluşturulması önem arz etmektedir.

Hükümet, değişken maden gelirlerini dengelemek için kamu bankası kullanmakta olup bu sebeple yasal borç tabanını aşmak zarunda kalmaktadır. Kamu harcamalarının son yıllarda dizginlenmesine karşın ilk zamanlarda yapılan yüksek harcamalar nedeniyle enflasyonu dengeleyici, makro-dengesizlikleri engelleyici harcamalar yapması sınırlıdır.

Fırsatlar:

Madencilik gelirlerindeki artış, altyapı çalışmaları için hükümete bol miktarda fon sağlayabilir. Bu durum ek olarak, yabancı yatırımcıyı Moğolistan'a çekebilir.

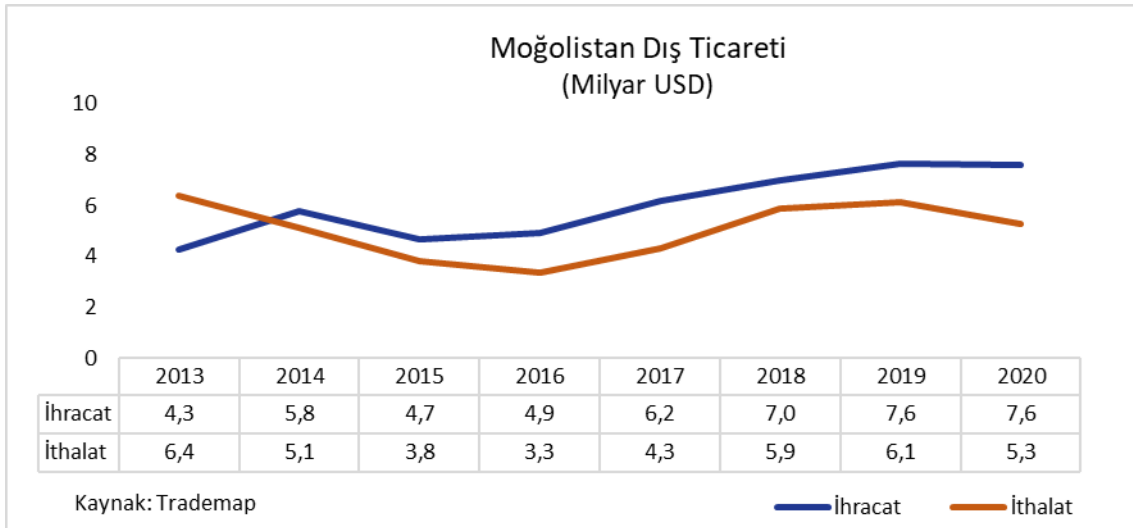
Tehditler:

Moğolistan, ihraç ettiği mallara aşırı bağımlı durumdadır. Ana ihracatının fiyatında ve Çin gibi önemli ithalatçı ülkelerin sağlığında dalgalanmalar ülke ekonomisi için risk oluşturmaktadır.

5. MOĞOLİSTAN DIŞ TİCARETİ

Moğolistan, 2013 yılında 2,1 milyar USD açık verdikten sonra dış ticaret fazlası vermeye başlamıştır. 2014 yılında 10,9 milyar USD olan dış ticaret hacmi 2016 yılında 8,3 milyar USD'ye gerilemiş; 2019 yılında 13,7 milyar USD seviyesine yükselmiştir.

2019 yılında sırasıyla 7,6 ve 6,1 milyar USD olan ihracat ve ithalat rakamları 2020 yılında sırasıyla %1 ve %14 azalmıştır. Dış ticaret fazlası 1,5 milyar USD seviyesinden 2,3 milyar USD seviyesine yükselirken dış ticaret hacmi 12,9 milyar USD'ye gerilemiştir.

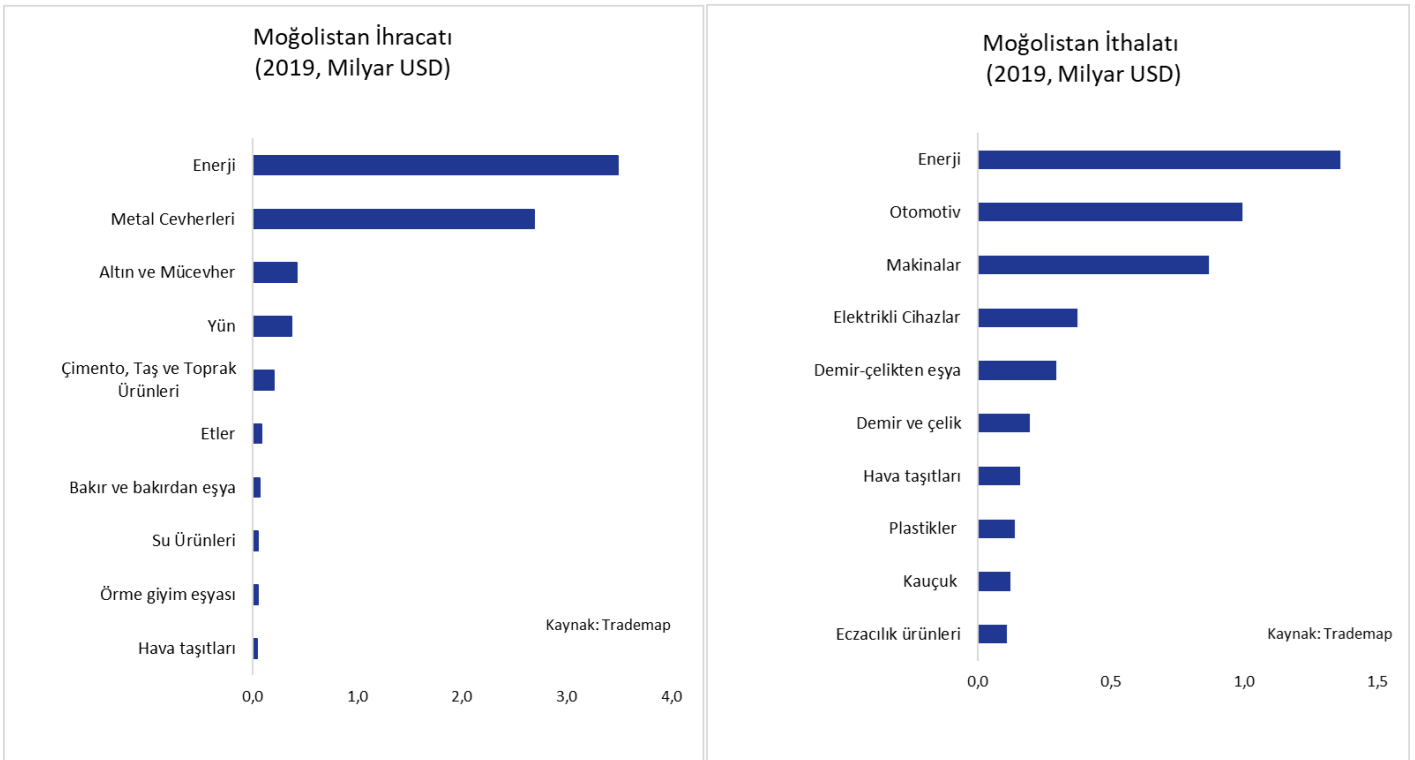
Çin ve Rusya, Moğolistan dış ticaretinde öne çıkmaktadır. 2019 yılında ihracatın %90'ı Çin'e gerçekleştirilirken 2020 yılında bu oran %73'e gerilemiştir. Rusya'nın ihracattaki payı ise %1'in altında seyretmektedir.

Çin'in ithalattaki payı 2019 yılında %34 iken 2020 yılında %36'ya yükselmiştir. Aynı dönemde, Rusya'nın ithalattaki payı %28'den %26'ya gerilemiştir.

2019 yılı verilerine göre, Moğolistan ihracatında enerji ve metal cevherleri tüm ihracatın %80'inden fazlasını oluşturmaktadır. Ülkenin ithalatında enerji, otomotiv ve makinalar sektörleri tüm ithalatın yarısı civarındadır.

Moğolistan İstatistik Ofisi verilerine göre, 2019 yılında 3 milyar USD civarında olan kömür ihracatı 2020 yılında 2,1 milyar USD'ye gerilemiştir. Aynı dönemde, bakır cevheri ihracatı ise 1,8 milyar USD seviyesinde yatay seyretmiştir.

Ülkenin ithalatında 2019 yılına kıyasla 2020 yılında en büyük gerileme enerji ve ulaştırma grubunda meydana gelmiştir. 1,3 milyar USD olan mineral yakıt ithalatı 1 milyar USD düşerken ulaştırma ekipmanları ithalatı 1,2 milyar USD'den 850 milyar USD'ye gerilemiştir.

6. TÜRKİYE MOĞOLİSTAN TİCARETİ

Türkiye Moğolistan ile dış ticaretinde net ihracatçıdır. İki ülke arasında son yıllarda en yüksek dış ticaret hacmi 2013 yılında 54 milyon USD olmuştur. Sonrasında ise Türkiye'nin ihracatı 50 milyon USD seviyesinden 20-40 arasına düşerken Moğolistan'dan ithalatı ise 1-6 milyon USD arasında gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Moğolistan'a olan ihracatın demir-çelikten eşya, elektrikli cihazlar, makinalar sektörleri öne çıkmaktadır. Türkiye'nin Moğolistan'dan ithalatında altın ve mücevher, metal cevherleri tüm ithalatın %65'i kadardır.

